

УДК 336.774

Л. М. Крот,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і фінансів,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9999-0144>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.10.407

МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ДЛЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

L. Krot,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradsky National University

OPPORTUNITIES FOR FINANCIAL LEASING FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES AND THREATS OF A FULL-SCALE WAR

У статті досліджено можливості фінансового лізингу для розвитку аграрного сектору України в умовах викликів і загроз повномасштабної війни. Проаналізовано сутність поняття "фінансовий лізинг", сучасний стан ринку фінансового лізингу, особливості його функціонування в умовах воєнного стану та основні тенденції розвитку. Визначено ключові переваги фінансового лізингу для аграрних підприємств, зокрема можливість оновлення матеріально-технічної бази, підтримки ліквідності та забезпечення безперервності виробничої діяльності. Досліджено основні проблеми розвитку лізингового ринку, серед яких воєнні ризики, валютна нестабільність, інфляційні процеси та обмежений доступ до фінансових ресурсів. Обґрунтовано роль державної підтримки, банківських установ і міжнародних фінансових організацій у розвитку фінансового лізингу та післявоєнному відновленні аграрного сектору України.

The article examines the possibilities of financial leasing as a tool for ensuring the development of the agricultural sector of Ukraine under the challenges and threats caused by the full-scale war. The relevance of using financial leasing is substantiated in the context of limited access of agricultural enterprises to traditional sources of financing, increasing military risks, rising costs of credit resources, and the need for rapid modernization of the material and technical base. The role of the agricultural sector in ensuring the country's food security, generating foreign exchange earnings, and maintaining Ukraine's economic stability under martial law is determined.

The study analyzes the current state of the financial leasing market in Ukraine, the trends of its development, and the peculiarities of its functioning under the conditions of a wartime economy. It has been established that financial leasing is one of the most adaptive instruments of long-term financing, enabling agricultural enterprises to modernize their technical base without significant one-time expenditures, maintain liquidity, and ensure the continuity of production processes. The main advantages of financial leasing compared to bank lending have been identified, including flexibility of financing conditions, simplified collateral requirements, and the possibility of considering the seasonal nature of agricultural production.

The impact of the full-scale war on the functioning of the financial leasing market has been investigated. It has been determined that the main obstacles to its development include a high level of military risks, damage and loss of leased assets, difficulties in insuring property, currency instability, inflationary processes, and limited access to international financing. The dynamics of the recovery of the financial leasing market have been analyzed, and its ability to adapt to current economic conditions has been assessed.

The article also provides a SWOT analysis of financial leasing for the agricultural sector of Ukraine under wartime conditions, which made it possible to identify the strengths and weaknesses, opportunities, and threats to the development of the leasing market. The important role of state support, banking institutions, and international financial organizations in ensuring the functioning of the financial leasing market and the post-war recovery of Ukraine's agricultural sector has been substantiated. The prospects for the further development of financial leasing as a tool for modernizing agricultural production and attracting long-term investment resources have been determined.

Ключові слова: фінансовий лізинг, ринок фінансового лізингу, аграрний сектор, інвестиції, техніка, обладнання, воєнні ризики, фінансування

Key words: financial leasing, financial leasing market, agricultural sector, investments, machinery, equipment, military risks, financing.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

У сучасних умовах розвитку економіки України суб'єкти аграрного сектору функціонують під впливом численних викликів і загроз, спричинених повномасштабною війною, нестабільністю валютного ринку, високою вартістю кредитних ресурсів, зростанням податкового навантаження та загальним погіршенням інвестиційного клімату. Воєнні дії призвели до руйнування виробничої інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, скорочення обсягів виробництва та зниження платоспроможності аграрних підприємств. У цих умовах оновлення основних засобів — техніки, обладнання та технологічних комплексів — стає критично необхідним, але практично недоступним через обмеженість власних ресурсів і високі ставки банківських кредитів, отже, значна частина суб'єктів господарювання стикається з дефіцитом фінансових ресурсів, необхідних для підтримки виробничої діяльності та оновлення матеріально-технічної бази. Це формує проблему пошуку ефективних альтернативних фінансових інструментів, здатних забезпечити відновлення виробничого потенціалу агробізнесу та підвищити його стійкість у період воєнних загроз. Одним із таких інструментів виступає фінансовий лізинг, можливості якого в умовах війни залишаються недостатньо дослідженими, що й зумовлює актуальність наукового аналізу.

Сучасний розвиток аграрного сектору безпосередньо залежить від рівня технічної оснащеності підприємств, адже саме він визначає продуктивність виробництва, конкурентоспроможність продукції та фінансову стабільність

господарств. Проте тривалий дефіцит інвестицій, складність доступу до кредитних ресурсів та стрімке зростання вартості сучасної техніки створюють системні бар'єри для оновлення матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Воєнні дії посилили ці бар'єри, спричинивши значні збитки, скорочення виробництва, втрату ринків збуту та проблеми з логістикою.

У таких умовах фінансовий лізинг набуває особливого значення як інструмент, що дозволяє залучати інвестиції в основні засоби без значного первинного фінансового навантаження. Лізингові механізми створюють можливості для оновлення техніки, підвищення ефективності виробництва, посилення конкурентних переваг і відновлення економічної стійкості аграрних підприємств у період війни та післявоєнної відбудови. Водночас потребує дослідження питання ефективності використання лізингу саме в умовах підвищених ризиків, нестабільності та обмежених можливостей доступу до зовнішнього фінансування.

Отже, вивчення можливостей фінансового лізингу для розвитку аграрного сектору України в умовах сучасних викликів є важливим як у науковому, так і в практичному вимірах, оскільки визначає потенційні шляхи стабілізації та модернізації однієї з ключових галузей національної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Фінансовий лізинг є об'єктом численних наукових досліджень, результати яких сприяють розвитку понятійно-категоріального апарату, поглибленню теоретичних засад та вдоскона-

ленню науково-методичних підходів до вирішення проблемних аспектів договірних, орендних, економічних і фінансових відносин [1, 2]. Різноманітність напрямів наукових напрацювань свідчить про те, що лізингову діяльність розглядають як форму кредитування, як інструмент інвестування [3, 4], як різновид орендних відносин, як елемент фінансової й банківської практики, а також як важливу складову фінансового менеджменту [5].

Значна увага у наукових працях приділяється питанням фінансування інноваційного розвитку (Б.С. Івасів, О.В. Майор, А.М. Михайлов, Г.О. Холодний, І. Черевань та ін.), забезпечення відтворення основних засобів підприємств (І.О. Бланк, В.Г. Андрійчук, Р.І. Бакалець), особливостям бухгалтерського обліку, оподаткування та державного регулювання лізингової діяльності (Ф.Ф. Бутинець, З. Задорожний, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, П.Т. Саблук та ін.).

Відзначаючи вагомий внесок науковців у дослідження проблематики фінансового лізингу, слід зазначити, що цей інструмент, як альтернатива прямому придбанню основних засобів, залишається актуальним в умовах постійної трансформації бізнес-середовища під впливом як конструктивних, так і деструктивних чинників.

Водночас сучасні умови функціонування аграрного сектору України, пов'язані з викликами та загрозами повномасштабної війни, зумовлюють необхідність переосмислення ролі та можливостей фінансового лізингу як інструменту підтримки фінансової стійкості та технічної модернізації аграрних підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

З огляду на вищезазначене, метою статті є оцінювання можливостей фінансового лізингу в умовах воєнної економіки, його впливу на забезпечення безперервності аграрного виробництва, відновлення матеріально-технічної бази підприємств та мінімізацію фінансових ризиків аграрного бізнесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Повномасштабна війна стала одним із найсерйозніших викликів для функціонування аграрного сектору України. Руйнування виробничої інфраструктури, окупація частини територій, мінування сільськогосподарських земель, порушення логістичних маршрутів та не-

стача фінансових ресурсів суттєво ускладнили діяльність аграрних підприємств.

Водночас війна спричинила масштабні втрати аграрного сектору. За оцінками Мінагрополітики та Світового банку, загальні прямі та непрямі втрати агропромислового комплексу України станом на 2025 рік перевищили 80 млрд дол. США. Найбільша частка втрат припадає на пошкодження та знищення сільськогосподарської техніки й обладнання — близько 6,5 млрд дол. США, що становить понад 58 % усіх прямих втрат аграрного сектору [6], від руйнування та виведення з ладу зерносховищ — 1,9 млрд дол. (17%); внаслідок викрадення та втрати факторів виробництва та готової продукції — 1,9 млрд дол. (17%); від іншої нанесеної шкоди — 0,9 млрд дол. (8%). [7].

Попри складні умови воєнного часу, саме аграрний сектор залишається стратегічно важливим для забезпечення продовольчої безпеки держави, ключовим джерелом валютних надходжень країни. Так, у 2024 році загальний експорт товарів України — 41,7 млрд дол. США, аграрної продукції — 78,3 млн тонн на суму близько 24,5 млрд дол. США, що становило близько 59—60 % та забезпечило понад половину валютних надходжень держави. Основними експортними товарами залишалися соняшникова олія, кукурудза та пшениця. [6].

Це свідчить про вагому роль аграрного сектору для економіки України та необхідність забезпечення його стабільного функціонування в умовах війни. За таких умов особливого значення набуває пошук ефективних механізмів фінансового забезпечення аграрного виробництва, одним із яких є фінансовий лізинг. Зважаючи на те, що найбільші втрати припадають саме на сільськогосподарську техніку, використання лізингових інструментів дозволяє аграріям відновлювати виробничі потужності без значних одноразових капіталовкладень. Особливо актуальним це є для малих та середніх аграрних підприємств, фінансові можливості яких суттєво обмежені в умовах воєнного стану.

Наукова дискусія щодо змісту поняття "фінансовий лізинг" зумовлена його багатогранністю та різноманітними формами прояву. Намір дослідників комплексно охопити економічну природу цього явища сприяв подальшому розвитку й уточненню відповідного понятійного апарату. Так, фінансовий лізинг розглядається з точки зору: договірних (цивільно-правових) відносин [8]; орендних відносин [9, 10]; майнових і економічних відносин [11]; інструменту інвестування капіталу та джерела

активізації і форми інвестиційної діяльності задля мінімізації витрат і створення нових можливостей для розвитку виробничого потенціалу [12]; ефективного інструменту технічного переозброєння виробництва [13]; однієї з форм кредитування підприємницької діяльності [14, 15].

Н.М. Пантелєєвою сформовано власне бачення, що фінансовий лізинг — фінансові відносини стосовно забезпечення залучення і оптимального використання потенційних фінансових і майнових ресурсів для оновлення основних засобів підприємства у відповідь на їх швидке моральне старіння і необхідність реагування на поширення сучасних технологій, спираючись на систему принципів і ризико-орієнтований підхід, що забезпечує зміцнення фінансової стійкості і покращення фінансових результатів, інноваційний розвиток і підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасних викликів і загроз [16, с. 66]. Погоджуємося з авторським визначенням, яке, на нашу думку, є науково виваженим і відображає ключові аспекти сутності фінансового лізингу.

Сутність фінансового лізингу, у порівнянні з іншими фінансовими послугами, розкривається через низку його визначальних характеристик, серед яких виокремимо такі:

- об'єктом фінансового лізингу виступає майно, що відповідає критеріям основних засобів відповідно до чинного законодавства, перебуває у вільному цивільному обігу та не має встановлених законом заборон чи обмежень щодо передачі в лізинг;

- право власності на предмет лізингу визначається умовами договору фінансового лізингу або окремим договором купівлі-продажу, на який він посилається;

- передача права власності лізингоодержувачу можлива після повного виконання ним зобов'язань за договором, включаючи сплату всіх лізингових платежів та залишкової вартості об'єкта;

- сторонами лізингових правовідносин є лізингодавець і лізингоодержувач, а первісна вартість об'єкта визначається його ціною;

- строк користування об'єктом охоплює період, протягом якого майно перебуває у користуванні лізингоодержувача та амортизується не менш як на 75 % первісної вартості (згідно з вимогами законодавства України, цей строк не може бути меншим за один рік);

- залишкова балансова вартість об'єкта на момент завершення договору не перевищує 25 % його первісної вартості;

- сума лізингових платежів, визначена при

укладенні договору, дорівнює або перевищує первісну вартість об'єкта;

- ризики і вигоди від володіння та користування майном переходять до лізингоодержувача за умови дотримання наведених вище положень.

Інституційне забезпечення функціонування ринку фінансового лізингу в Україні формують державні та саморегулювні інституції, серед яких важливу роль відіграють Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державна податкова служба України, профільні міністерства та відомства. Важливим елементом інфраструктури лізингового ринку є також саморегулювні організації, зокрема Асоціація "Українське об'єднання лізингодавців", яка представляє та захищає інтереси учасників, що охоплюють понад 80 % вітчизняного ринку фінансового лізингу [17].

Правове регулювання фінансового лізингу в Україні здійснюється на основі низки нормативно-правових актів. Базовим документом є Цивільний кодекс України, який визначає правові засади здійснення лізингових операцій між суб'єктами господарювання. Питання оподаткування регулюються Податковим кодексом України. Операції міжнародного фінансового лізингу здійснюються відповідно до положень Конвенції УНІДРУА "Про міжнародний фінансовий лізинг" (табл. 1).

З метою формування ефективного конкурентного середовища на ринку фінансового лізингу, гармонізації національного законодавства з нормами Європейського Союзу та міжнародних стандартів, а також створення сприятливих умов для розвитку економіки України, у 2021 році було ухвалено нову редакцію Закону України "Про фінансовий лізинг" [19].

Державне регулювання та нагляд за діяльністю на ринку фінансового лізингу здійснює Національний банк України відповідно до закону України "Про фінансові послуги та фінансові компанії" [22], закону України "Про фінансовий лізинг" та інших законодавчих актів України.

Сформована нормативно-правова база та система державного регулювання спрямовані на забезпечення стабільного функціонування ринку фінансового лізингу та розширення можливостей використання цього інструменту суб'єктами господарювання, зокрема підприємствами аграрного сектору.

В умовах війни доступ аграрних підприємств до традиційного банківського кредитування суттєво погіршився. Банки посилюють вигоди до позичальників через високі ризики не-

Таблиця 1. Визначення сутності фінансового лізингу за нормативним підходом

Нормативно-правовий документ	Економічна сутність поняття
Цивільний кодекс України, Стаття 806	«цивільно-правовий договір, згідно якого одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі)» [18]
Закон України «Про фінансовий лізинг», стаття 1	«вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору фінансового лізингу на строк та за плату, визначені таким договором, передати лізингоодержувачу у володіння та користування як об'єкт фінансового лізингу майно, що належить лізингодавцю на праві власності та набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов» [19]
Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо усунення суперечностей та уточнення визначення лізингової, орендної операції»	«господарська операція юридичної особи (лізингодавця), за якою лізингодавець передає лізингоодержувачу майно, яке є основним засобом і придбане або виготовлене лізингодавцем, а також усі ризики та винагороди, пов'язані з правом володіння та користування об'єктом фінансового лізингу». Терміни «фінансовий лізинг» та «фінансова оренда» для цілей цього Кодексу є тотожними» [20]
Конвенція УНДРУА про міжнародний фінансовий лізинг	«операція, в результаті якої, представник (надавач лізингу) передає у розпорядження користувача (отримувач лізингу) матеріальну власність, попередньо придбане представником і вибране за бажанням користувача, в обмін на виплату певних фіксованих внесків з урахуванням амортизації придбаної власності» [21]

Джерело: сформовано на основі [18, 19, 20, 21].

повернення коштів, а процентні ставки залишаються достатньо високими для більшості сільськогосподарських товаровиробників. Особливо складною є ситуація для малих та середніх аграрних підприємств, які часто не мають достатнього ліквідного забезпечення для отримання кредитів

Фінансовий лізинг є специфічною формою інвестування, за якої лізингодавець передає лізингоодержувачу право користування майном на визначений строк із подальшою можливістю його викупу. На відміну від банківського кредитування, фінансовий лізинг дозволяє аграрним підприємствам отримувати у користування необхідні основні засоби без необхідності одноразового залучення значних фінансових ресурсів. Це особливо важливо для суб'єктів аграрного бізнесу в умовах обмеженості власного капіталу та високої вартості кредитів [19]. В таблиці 2 наведено порівняльну характеристику банківського кредиту та фінансового лізингу для аграрних підприємств.

Дані таблиці свідчать, що фінансовий лізинг має суттєві переваги порівняно з банківським кредитуванням, особливо в умовах воєнного стану.

Його ключова перевага полягає у можливості отримання сучасної техніки та обладнання без необхідності одноразового залучення значного обсягу фінансових ресурсів. Це дозволяє аграрним підприємствам підтримувати виробничі процеси навіть за умов дефіциту оборотного капіталу та нестабільності фінансового ринку.

Однією з основних можливостей фінансового лізингу в умовах війни є забезпечення безперервності аграрного виробництва. Значна частина сільськогосподарської техніки була пошкоджена або втрачена внаслідок бойових дій, особливо в регіонах активних воєнних дій. У таких умовах лізинг дозволяє оперативно відновлювати технічний потенціал підприємств шляхом залучення тракторів, комбайнів, сіялок, ґрунтообробної техніки та іншого обладнання без значних одноразових витрат.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика банківського кредиту та фінансового лізингу для аграрних підприємств

Критерій	Банківський кредит	Фінансовий лізинг
Мета фінансування	Надання грошових коштів	Передача техніки або обладнання у користування
Початкові витрати	Часто потребує значного авансового внеску	Менше фінансове навантаження на старті
Забезпечення	Необхідна застава	Об'єкт лізингу виступає забезпеченням
Доступність для малого бізнесу	Обмежена через високі вимоги банків	Більш доступний механізм фінансування
Гнучкість платежів	Менш адаптований до сезонності	Можливе врахування сезонного характеру виробництва
Ризик втрати ліквідності	Вищий через значні кредитні платежі	Нижчий завдяки поетапній оплаті
Оновлення техніки	Потребує самостійного придбання	Техніка надається лізингодавцем
Швидкість отримання	Часто тривала процедура	Спрощений механізм отримання техніки
Актуальність в умовах війни	Обмежується високими кредитними ризиками	Є більш адаптованим до кризових умов

Джерело: сформовано автором.

Важливою перевагою лізингу під час війни є його гнучкість порівняно з традиційним кредитуванням. Лізингові компанії часто пропонують індивідуальні графіки платежів з урахуванням сезонності аграрного виробництва, що дозволяє аграріям здійснювати платежі після реалізації врожаю. Такий підхід сприяє збереженню ліквідності підприємств і знижує ризик фінансових втрат у період економічної нестабільності.

Крім того, фінансовий лізинг сприяє технологічній модернізації аграрного сектору навіть в умовах воєнного стану. Сучасна сільськогосподарська техніка забезпечує підвищення продуктивності праці, економію паливно-мастильних матеріалів, оптимізацію витрат та скорочення виробничих ризиків. В умовах дефіциту трудових ресурсів, який посилюється через мобілізацію та міграційні процеси, використання високотехнологічної техніки дозволяє частково компенсувати нестачу робочої сили.

Особливого значення фінансовий лізинг набуває для малих і середніх аграрних підприємств, які мають обмежені можливості щодо самостійного придбання дорогої техніки. Для таких господарств лізинг часто є єдиною реальною можливістю модернізації виробництва та підтримки конкурентоспроможності в умовах воєнної економіки. Завдяки лізинговим механізмам аграрії можуть використовувати сучасні технології точного землеробства, енергоефективне обладнання та автоматизовані системи управління виробництвом.

Ще однією важливою можливістю фінансового лізингу в умовах війни є підтримка процесів релокації аграрного бізнесу. Частина підприємств була змушена перемістити виробничі потужності у більш безпечні регіони України. У таких умовах лізинг дозволяє швидше відновити виробничу діяльність шляхом оперативного отримання необхідної техніки та обладнання без значних капіталовкладень.

Водночас повномасштабна війна суттєво вплинула не лише на діяльність аграрних підприємств, а й на функціонування самого ринку фінансового лізингу, що зумовило скорочення кількості його учасників та трансформацію умов надання лізингових послуг.

Станом на 01.01.2025 на українському ринку небанківських фінансових послуг, сегментом якого є ринок фінансового лізингу, працювало 876 учасників (у т.ч. 62 банки), станом на 01.01.2026 — 775 учасників (у т.ч. 61 банк, 411 фінансових компаній) проти 1 893 (у т.ч. 71 банк) на початку 2022 року. Темп приросту обсягу наданих фінансовими компаніями послуг з фінансового лізингу в 2021 р. становив 45%. Максимальний їх обсяг спостерігався в 3 кв.

2021 р. (12,5 млрд грн), а мінімальний — у 2 кв. 2022 р. (1,6 млрд грн, падіння ринку майже на 60%), тобто на початку війни.

Поступове відновлення надання послуг з фінансового лізингу під час війни відбувається з темпом приросту 289%, станом на 3 кв. 2024 р. їх обсяг досягнув 6,1 млрд грн, у 3 кварталі 2025 року обсяги фінансового лізингу зросли на 7%. Відносно 4 кварталу 2021 р. (база 100%) обсяг послуг у 3 кв. 2024 р. склав 57%, у 3 кв. 2025 р. — 58% (щоквартальне середнє значення протягом 2022—2025 рр. — 47%) [23, 24, 25]. Незважаючи, що за абсолютними значеннями фінансовий лізинг займає третю позицію (6,1 млрд грн) після кредитів (25,2 млрд грн) і факторингу (12,8 млрд грн), у відносному значенні він має другу позицію (57%) після кредитів (60%), в той час як факторинг (43%). Ця динаміка корелюється з кількістю договорів фінансового лізингу [26].

Разом з тим, розвиток ринку фінансового лізингу й надалі стримується значними воєнними та макроекономічними ризиками. Пошкодження або втрата майна, переданого у лізинг, фінансові труднощі лізингоодержувачів через скорочення доходів, релокацію бізнесу та втрату виробничих активів негативно вплинули як на попит на лізингові послуги, так і на готовність лізингодавців укладати нові договори. Суттєвими проблемами залишаються страхування активів у зонах підвищеного ризику, інфляційні процеси, валютна нестабільність та зростання процентних ставок, що призводить до подорожчання лізингових платежів. Додатковим стримуючим чинником стало тимчасове скорочення міжнародного фінансування через високий рівень воєнної невизначеності.

Необхідність швидкого реагування на нові виклики змусила фінансові компанії та юридичних осіб-лізингодавців провести адаптацію умов договорів лізингу та надати їм більшої гнучкості, зокрема через відстрочку платежів для клієнтів, які постраждали від війни, або впроваджуючи плаваючі ставки, що враховують зміни економічної ситуації.

Важливу роль у підтримці та подальшому розвитку ринку фінансового лізингу в умовах воєнного стану відіграють банківські установи, державні програми підтримки аграрного сектору, а також міжнародні фінансові організації, які забезпечують доступ суб'єктів господарювання до необхідних фінансових ресурсів.

Аналіз річної звітності, оприлюдненої НБУ, дає підстави відзначити збільшення кількості і вартості лізингових угод в банківському сегменті. Так, вартість нових угод, укладених банками за 2025 рік, склала 18,6 млрд. грн що на 82,3% більше порівняно з 2024 роком.

Послуги фінансового лізингу протягом року, як і раніше, надавали 22 банківські установи. До найбільш активних гравців у сегменті входять: Приватбанк (34,8% від сукупного обсягу угод), ПУМБ (21,6 %) та Таскомбанк (12,9%).

Та ж сама лідерська трійка згенерувала і 70 відсотків від загального розміру лізингового портфелю банків, який за результатами 2025 року склав 18,1 млрд. грн Річне зростання портфелю становить 74%, в порівнянні з попереднім періодом. Частка юридичних осіб в нових лізингових угодах з банками склала 96%. Інші 4% надані в роздріб фізособам. В портфелі співвідношення корпоративних та роздрібних клієнтів є аналогічним: 95,1%, до 4,9% [27].

Міністерство фінансів України 16 грудня 2021 р. підписало перші три угоди з лізинговими компаніями ТОВ "ОТП Лізинг", ТОВ "УЛФ-Фінанс" і ТОВ "Бест Лізинг" для участі у Державній програмі "Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%". Її запроваджено для спрощення доступу мікро, малого і середнього бізнесу до фінансового лізингу, які можуть отримати в лізинг транспорт, техніку, обладнання і навіть нерухомість для своєї господарської діяльності і пришвидшення розвитку бізнесу. Державна програма "Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%" покликана посилити інвестиційну активність малого та середнього бізнесу, а також розширення альтернативних джерел фінансування інвестицій ММСП. [28].

Підтвердженням міжнародної підтримки України є діяльність міжнародних фінансових

організацій, які продовжують реалізацію та фінансування лізингових програм навіть в умовах повномасштабної війни. Зокрема, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) підтримує діяльність лізингової компанії ОТП Leasing шляхом надання гарантії обсягом 20 млн євро для покриття ризиків, пов'язаних із фінансовою підтримкою аграрного бізнесу та інших критично важливих галузей економіки України [29].

Крім того, ЄБРР впроваджує для України механізм страхування воєнних ризиків. У межах Фонду гарантування відновлення України обсягом 110 млн євро передбачено надання гарантії щодо покриття окремих воєнних ризиків та забезпечення додаткового захисту приватних інвесторів, що сприятиме активізації їх участі у проєктах відбудови економіки [30].

Прийняття рішення аграрних підприємств щодо залучення фінансування на умовах фінансового лізингу сприяють результати SWOT-аналізу, який дозволяє оцінити сильні сторони, потенційні вигоди, а також виявити можливі ризики та слабкі місця. Він дозволяє врахувати внутрішній потенціал і ринкові умови задля ефективності використання залучених ресурсів. Його результати стають відправною точкою для розробки стратегії модернізації виробничих потужностей, інтеграції передових технологій задля покращення фінансових результатів діяльності і підвищення конкурентоспроможності. SWOT-аналіз фінансового лізингу для підприємств агросфери України наведено в таблиці 3.

Таблиця 3. SWOT-аналіз фінансового лізингу для підприємств аграрного сектору України в умовах повномасштабної війни

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Можливість оновлення техніки без значних одноразових витрат	Висока вартість лізингових платежів в умовах інфляції
Гнучкі умови фінансування та графіки платежів	Залежність від імпортової техніки та валютних коливань
Спрощені вимоги до забезпечення порівняно з кредитуванням	Обмежений доступ до довгострокових фінансових ресурсів
Доступність для малих і середніх аграрних підприємств	Недостатній рівень державної підтримки лізингового ринку
Можливість швидкого відновлення втрачених виробничих потужностей	Високі ризики страхування лізингових активів
Сприяння технічній модернізації аграрного виробництва	Низька платоспроможність частини аграрних підприємств
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Післявоєнне відновлення та модернізація аграрного сектору	Подальше загострення воєнних дій
Розширення державних програм підтримки аграріїв	Руйнування або втрата об'єктів лізингу
Залучення міжнародного фінансування та гарантій	Валютна нестабільність та інфляційні процеси
Розвиток програм страхування воєнних ризиків	Зростання процентних ставок та вартості фінансування
Активізація співпраці з міжнародними фінансовими організаціями	Скорочення інвестиційної активності
Впровадження цифрових технологій у лізингову діяльність	Зниження попиту на лізингові послуги через фінансові труднощі аграріїв

Так, серед стримуючих чинників фінансового лізингу особливо вагомими є високі воєнні ризики, подорожчання лізингових послуг через інфляційні процеси та валютну нестабільність, а також обмежений доступ до довгострокових фінансових ресурсів. Додатковим негативним чинником виступає складність страхування об'єктів лізингу в регіонах підвищеного ризику.

Водночас сучасні умови формують значні можливості для розвитку фінансового лізингу. Зокрема, післявоєнне відновлення аграрного сектору потребуватиме масштабної модернізації технічної бази підприємств, що сприятиме зростанню попиту на лізингові послуги. Важливе значення матимуть державні програми підтримки, міжнародне фінансування та впровадження механізмів страхування воєнних ризиків.

Поряд з цим, впровадження інструменту фінансового лізингу відбувається в складних умовах війни і постійного тиску на економічну стабільність, що, безумовно, певним чином позначиться на вартості фінансування та якості виконання договорів фінансового лізингу.

Таким чином, незважаючи на виклики та ризики воєнного часу, фінансовий лізинг зберігає потенціал ефективного інструменту залучення довгострокових фінансових ресурсів для підприємств агропромислового комплексу та відіграватиме важливу роль у процесі післявоєнного відновлення економіки України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В умовах повномасштабної війни фінансовий лізинг виступає важливим інструментом інвестиційного забезпечення та підтримки розвитку аграрного сектору України, відкриває низку стратегічних можливостей, які стають критично важливими для збереження та розвитку виробництва. Сегмент лізингу також виявився гнучкішим у реагуванні на воєнні виклики, що робить його більш стійким механізмом порівняно з банківськими кредитами.

Попри це, воєнні загрози створюють значні бар'єри для розвитку лізингових операцій. Зростає вартість фінансування, а ризики неплатежів змушують компанії підвищувати вимоги до клієнтів. У результаті доступність лізингових продуктів суттєво залежить від державної підтримки та участі міжнародних фінансових організацій.

У підсумку фінансовий лізинг залишається важливим драйвером модернізації аграрного сектору України, допомагаючи компенсувати наслідки війни, зберігати виробничий потенціал і забезпечувати продовольчу безпеку країни. Його ефективність зростає за умов активної державної підтримки, програм здешевлення фінансування та розвитку страхових інструментів для роботи у високоризикових зонах.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно зосередити на удосконаленні механізмів державного стимулювання лізингової діяльності, розвитку системи страхування воєнних ризиків, а також оцінюванні ефективності міжнародних програм підтримки лізингового фінансування аграрного сектору.

Література:

1. Трусова Н.В., Тулуш А.Д., Дараган А.А., Теоретичні аспекти лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу. Економіка та суспільство. 2025. Випуск 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5563/5501> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-108> (дата звернення: 05.05.2026).
2. Пантелєєва Н.М., Коваленко В.Е. Нові можливості фінансового лізингу для розвитку аграрного підприємництва. Фінансовий простір. 2023. № 1 (49). С. 65—76. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.1\(49\).2023.657576](https://doi.org/10.30970/fp.1(49).2023.657576)
3. Давиденко Н.М. Фінансове забезпечення аграрних формувань України: монографія. Київ: ЦП "Компринт", 2016. 329 с.
4. Давиденко Н.М., Ключка С.С., Кручко Л.Й. Фінансування інноваційного розвитку економіки України. Український економічний часопис. 2024. Вип. 5. С. 44—48
5. Андрос С.В. Фінансово-кредитні інструменти забезпечення динамічного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах повоєнного відновлення України. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2024. № 4 (30). С. 5—15. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2024/No4/5.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.04.2024.1. DOI:10.5281/zenodo.14553444 (дата звернення 02.05.2026).
6. Національний інститут стратегічних досліджень. Підсумки функціонування аграрного сектору України у 2024 році. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi>

7. Науковці підраховали втрати агросектору від повномасштабної війни: що постраждало найбільше. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/yaka-suma-vtrat-ukrajinskogo-agro-sektoru-vid-viyni-807578>

8. Топішко Т.І. Принципи, функції та механізми лізингових операцій. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/1027/1/pruncypu.pdf> (дата звернення 02.05.2026).

9. Євтушенко Н.О. Фінансовий лізинг як альтернативне джерело формування фінансового капіталу промислових підприємств. Економічний вісник університету. 2011. Випуск № 17/2. С. 256—260.

10. Дєбров В.В. Лізинг як форма кредитування сільськогосподарських товаровиробників. URL: <http://ksau.kherson.ua/files/visnik/2003-26/23.pdf> (дата звернення 02.05.2026).

11. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2192>. (дата звернення: 05.05.2026).

12. Драбовський А.Г. Лізинг як альтернативна форма фінансування та інвестування в сучасних умовах. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2012. № 3 (69). С. 65—72.

13. Шкуратов О. І. Лізинг як інвестиційний інструмент управління розвитком аграрних підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 1/2009. С. 16—20 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2009/6.pdf (дата звернення: 05.05.2026).

14. Коваль В. М. Інструменти інвестиційної діяльності аграрних підприємств та їх ефективність: дис.... кандидата економічних наук: 08.00.05. Київ, 2013. 511 с.

15. Васильєва Т. А., Тютюник І. В., Демчук К. С. Роль та місце лізингу в системі фінансово-кредитного забезпечення підприємств. Економічний простір. 2018. № 139. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/375/366> (дата звернення: 05.05.2026).

16. Пантелєєва Н.М., Коваленко В.Е. нові можливості фінансового лізингу для розвитку аграрного підприємництва. Фінансовий простір. 2023. № 1 (49). С. 64—75.

17. Асоціація "Українське об'єднання лізингодавців". URL: <https://uul.com.ua/ua/> (дата звернення: 02.05.2026).

18. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 02.05.2026).

19. Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.02.2021 № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 02.05.2026).

20. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо усунення суперечностей та уточнення визначення лізингової, орендної операції. Закон України від 01.07.2021 № 1605-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1605-20#Text> (дата звернення: 02.05.2026).

21. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_263#Text (дата звернення: 22.11.2024).

22. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 02.05.2026).

23. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору, березень 2024 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-berezen-2024-roku> (дата звернення: 02.05.2026).

24. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору, листопад 2024 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-listopad-2024-roku> (дата звернення: 02.05.2026).

25. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору, листопад 2025 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2025-11.pdf (дата звернення: 02.05.2026).

26. Пантелєєва Н.М. Можливості фінансового лізингу для розвитку оборонно-промислового комплексу України у відповідь на виклики і загрози повномасштабної війни. Випробування та сертифікація. 2025. № 1 (7). С. 136—148. DOI: 10.37701/ts.07.2025.16 (дата звернення: 05.05.2026).

27. Українське об'єднання лізингодавців. Обсяги лізингу, що надається банками, продовжили зростання у 2025 році — Асоціація лізингодавців України. URL: <https://uul.com.ua/2026/obsyagu-lizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-prodovzhyly-zrostantnya-u-2025-rotsi-asotsiatsiya-lizyngodavtsiv-ukrayiny/> (дата звернення: 05.05.2026).

28. В Україні запустили держпрограму доступного лізингу 5-7-9% URL: <https://agro->

portal.ua/news/finansy/v-ukrajini-zapustili-derzhprogramu-dostupnogo-lizingu-5-7-9 (дата звернення: 05.05.2026).

29. EBRD backs Ukraine's leading leasing company with € 20 million guarantee. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). URL: <https://www.ebrd.com/news/2023/ebrd-backs-ukraines-leading-leasing-company-with-20-million-guarantee.html> (дата звернення: 05.05.2026).

30. EBRD and Aon launch innovative war risk insurance facility for Ukraine. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). URL: <https://www.ebrd.com/news/2024/ebrd-and-aon-launch-innovative-war-risk-insurance-facility-for-ukraine.html> (Accessed 05.05.2026).

References:

1. Trusova, N. V., Tulush, L. D., and Darahan, A. M. (2025), "Theoretical aspects of leasing financing of agricultural business entities", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol 71, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5563/5501> (Accessed 05.05.2026). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-108>.

2. Pantelieieva, N.M. and Kovalenko, V.E. (2023), "New opportunities for financial leasing for the development of agricultural entrepreneurship", *Finansovyj prostir*, vol. 1 (49), pp. 65—76. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.1\(49\).2023.-657576](https://doi.org/10.30970/fp.1(49).2023.-657576)

3. Davydenko, N.M. (2016), *Finansove zabezpechennia ahrarykh formuvan' Ukrainy* [Financial support for agrarian formations of Ukraine], TsP "Kompyrnt", Kyiv, Ukraine.

4. Davydenko, N.M., Kliuchka, S.S. and Kruchko, L.J. (2024), "Financing innovative development of the economy of Ukraine", *Ukrains'kyj ekonomichnyj chasopys*, vol. 5, pp. 44—48

5. Andros, S.V. (2024), "Financial and credit instruments for ensuring the dynamic development of enterprises of the agro-industrial complex in the conditions of post-war reconstruction of Ukraine", *Ekonomichnyj zhurnal Odes'koho politekhnichnoho universytetu*, vol. 4 (30), pp. 5—15, available at: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No4/5.pdf> (Accessed 02.05.2026). DOI: 10.15276/EJ.04.2024.1. DOI:10.5281/zenodo.14553444.

6. National Institute of Strategic Studies (2025), "Results of the functioning of the agricultural sector of Ukraine in 2024", available at: <https://niss.gov.ua/news/statyi/pidsumky-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi> (Accessed 02.05.2026).

7. Kyrychenko, A. (2025), "Scientists have calculated the losses of the agricultural sector from a full-scale war: what suffered the most", available at: <https://epravda.com.ua/biznes/yaka-suma-vtrat-ukrajinskogo-agrosektoru-vid-viyni-807578> (Accessed 02.05.2026).

8. Topishko, T.I. (2008), "Principles, functions and mechanisms of leasing operations", available at: <https://eprints.ua.edu.ua/1027/1/pruncypy.pdf> (Accessed 02.05.2026).

9. Yevtushenko, N.O. (2011), "Financial leasing as an alternative source of financial capital formation for industrial enterprises", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 17/2, pp. 256—260.

10. Diebrov, V.V. (2003), "Leasing as a form of lending to agricultural producers", available at: <http://ksau.kherson.ua/files/visnik/2003-26/23.pdf> (Accessed 02.05.2026).

11. Hryshenko, O. (2006), "Financial leasing: history, present and development prospects", available at: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2192> (Accessed 05.05.2026).

12. Drabovskiy, A.H. (2012), "Leasing as an alternative form of financing and investment in modern conditions", *Zbirnyk naukovykh prats' VNAU. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3 (69), pp. 65—72.

13. Shkuratov, O. I. (2009), "Leasing as an investment tool for managing the development of agricultural enterprises", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 1/2009, pp.16—20, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2009/6.pdf (Accessed 05.05.2026).

14. Koval', V. M. (2013), "Instruments of investment activity of agricultural enterprises and their effectiveness", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.

15. Vasyl'ieva, T. A., Tiutiunyk, I. V. and Demchuk, K. S. (2018), "The role and place of leasing in the system of financial and credit support of enterprises", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 139, available at: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/375/366> (Accessed 05.05.2026).

16. Pantelieieva, N.M. and Kovalenko, V.E. (2023), "New opportunities of financial leasing for the development of agricultural entrepreneurship", *Finansovyj prostir*, vol. 1 (49), pp. 64—75.

17. UUL (2026), available at: <https://uul.com.ua/ua/> (Accessed 02.05.2026).

18. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Civil Code of Ukraine", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 02.05.2026).

19. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On Financial Leasing", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (Accessed 02.05.2026).

20. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine to Eliminate Contradictions and Clarify the Definition of Leasing and Rental Transactions", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1605-20#Text> (Accessed 02.05.2026).

21. UNIDROIT (1998), "UNIDROIT Convention on International Financial Leasing", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_263#Text (Accessed 22.11.2024).

22. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "About financial services and financial companies", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (Accessed 02.05.2026).

23. National Bank of Ukraine (2024), "Overview of the non-bank financial sector. March 2024", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-berezen-2024-roku> (Accessed 02.05.2026).

24. National Bank of Ukraine (2024), "Overview of the non-bank financial sector. Nov 2024", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-listopad-2024-roku> (Accessed 02.05.2026).

25. National Bank of Ukraine (2025), "Overview of the non-bank financial sector. Nov 2025", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2025-11.pdf (Accessed 02.05.2026).

26. Pantelieieva, N.M. (2025), "Opportunities for financial leasing for the development of the defense-industrial complex of Ukraine in response to the challenges and threats of a full-scale war", *Vyprobuvannia ta sertyfikatsiia*, vol. 1 (7), pp. 136—148. DOI: 10.37701/ts.07.2025.16.

27. UUL (2026), "The volume of leasing provided by banks continued to grow in 2025", available at: <https://uul.com.ua/2026/obsyagylizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-prodovzhylyzrostannya-u-2025-rotsi-asotsiatsiya-lizyngodavtsiv-ukrayiny/> (Accessed 05.05.2026).

28. Agroportal (2021), "A state program of affordable leasing of 5-7-9% was launched in Ukraine", available at: <https://agroportal.ua/news/finansy/v-ukrajini-zapustili-derzhprogrampu-dostupnogo-lizingu-5-7-9> (Accessed 05.05.2026).

29. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) (2023), EBRD backs Ukraine's leading leasing company with € 20 million guarantee", available at: <https://www.ebrd.com/news/2023/ebrd-backs-ukraines-leading-leasing-company-with-20-million-guarantee.html> (Accessed 05.05.2026).

com/news/2023/ebrd-backs-ukraines-leading-leasing-company-with-20-million-guarantee.html (Accessed 05.05.2026).

30. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) (2024), "EBRD and Aon launch innovative war risk insurance facility for Ukraine", available at: <https://www.ebrd.com/news/2024/ebrd-and-aon-launch-innovative-war-risk-insurance-facility-for-ukraine.html> (Accessed 05.05.2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 10.05.26

Процецензовано / Revised: 15.05.26

Дата публікації / Published: 21.05.26

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292